



# BK BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS  
SENIOR SECONDARY|CO-ED DAY CUM BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL  
PRE BOARD EXAMINATION 2023-24

MARATHI



Class : X

Date : 22.11.2024

MARKING SCHEME

Duration : 3 Hrs

Max. Marks : 80

विभाग – अ– वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 :- (आकलन ) अ: अपठित गद्यांश

प्र 1 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा (3X1=3)

- 1 ब डॉक्टर होण्याचे
- 2 ड दारिद्रीनारायण
- 3 अ महारोग झाल्यामुळे व उपचार न मिळाल्यामुळे

प्र 1 (ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 बाबा नगरपालिकेचे उपाध्यक्ष झाले .
- 2 पूर्वीचे दिवस वडिलांचे ऐकण्याचे होते.
- 3 बाबा आमटे यांनी दारिद्रीनारायणाशी नाते जोडले
- 4 बाबा आमटे यांनी कष्टाशिवाय जीवन नाही त्यागाशिवाय सुख नाही ही वचने आत्मसात केली.

प्र 1 (क) उता-याच्या आधारे खालील प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा :- (कोणताही एक) (1X2=2)

- 1 तुळशीराम विषयी विद्यार्थ्यांना आत्मसात झालेली माहिती विद्यार्थी आपल्या शब्दात लिहतील.
- 2 पत्नीच्या म्हणजेच साधनाताई आमटे यांच्या सहकार्यामुळे आनंदवनाची निर्मिती झाली .

प्र 2:- (आकलन ) आ: अपठित पद्यांश

प्र 2 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा :- (3X1=3)

- 1 क झोपडीत
- 2 ग महालात
- 3 ब तिजो-यातून

प्र 2 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (4X1=4)

- 1 झोपडीत सुखाने निद्रा आणि शांतीने राहण्याचे सुखे आहेत असे कवीला वाटते .
- 2 चो-या महालात धनाच्या लोभमुळे होतात.
- 3 महालात पहारा देण्याचे व शामदाने लावण्याचे काम आहे .
- 4 कवीच्या झोपडीत सौख्य म्हणजेच सुख आहे.

विभाग :- ब ( गुण 20)

प्र 3 (अ) शब्दांच्या जाती ओळखा :- (कोणतेही चार) (4X1=4)

- 1 क नाम
- 2 अ अरेरे
- 3 क शब्दयोगी अव्यय
- 4 ब खूप
- 5 ब उभयान्वी अव्यय

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला ( कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 वर्तमानकाळ
- 2 भविष्यकाळ
- 3 मिथिला नगरीचे रामराजे काल सकाळपासून चिंतेत आहेत .

4 भविष्यकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा ( कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 उद्गारार्थी वाक्य
- 2 रेखा मावशींचे पाय अस्वच्छ नाहीत.
- 3 प्रश्नार्थी वाक्य
- 4 आज्ञार्थी वाक्य

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द ( कोणतेही दोन) (2X1=2)

- 1 नम्र
- 2 हर्ष / मोद
- 3 गाय

प्र 4 (अ) विरुद्धार्थी शब्द ( कोणतेही दोन) (2X1=2)

- 1 सार्वजनिक
- 2 जमा
- 3 दुरुपयोग

प्र 4 (ब) लिंग बदला ( कोणतेही दोन) (2X1=2)

- 1 विद्यार्थीनी
- 2 उंदीरीण
- 3 थोरली

प्र 4 (क) वचन बदला ( कोणतेही दोन) (2X1=2)

- 1 रंग
- 2 कल्पना
- 3 रसिक

प्र 4 (ड) समास ओळखा ( कोणतेही दोन) (2X1=2)

- 1 सामाहार व्दं समास
- 2 व्दिगु समास
- 3 अव्ययीभाव समास

विभाग-क पाठयपुस्तक आधारित (गुण 30)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही तीन (3X1=3)

- 1 निरंजनचा शेवटचा पेपर नागरिकशास्त्राचा होता.
- 2 लेखकाच्या आईला कमी शिक्षणामुळे कॉग्रेस हाऊस जवळचे काम मिळाले नाही.
- 3 मराठी भाषादिन 27 फेब्रुवारीला साजरा होतो .
- 4 मुलांची सहल भिलार गावी नेण्याचे ठरले.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 चंदेरी
- 2 काट्यातून
- 3 तत्वज्ञान
- 4 वस्त्राचा

प्र 5(क) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:- (1X3=3)

- 1 विद्यार्थी त्यांना आवडलेल्या कोणत्याही एका साहित्यप्रकाराची वैशिष्टे आपल्या शब्दात लिहतील.
- 2 विद्यार्थी त्यांच्या पूर्व ज्ञानाच्या आधारे तापाने फणफणतीय आपली धरती ही परिस्थिती बदलण्यासाठी उपाय सुचवतील.
- 3 अ निरंजनवर असलेले भडसावळे गुरुजींचे प्रेम  
ब श्रमाचा गुरुमंत्र  
क जेवणाची आणि वहया पुस्तकांची मदत .

प्र 5 (ड) वाक्प्रचारांचा योग्य वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा :- (5X1=5)

- 1 थोर व्यक्तींचा योग्य तो मान ठेवावा याचे सर्वांनी भान ठेवले पाहिजे.
- 2 लहानगा गोपाळ संगणक वापरण्यात खूप पारंगत आहे.
- 3 पगार वाढवावा म्हणून गणूने मालकाकडे आर्जव केली.
- 4 घरातील पसारा पाहून आईच्या अंगाचा तीळपापड झाला.
- 5 रामूच्या बोलण्यात तथ्य आहे याची वामनरावांना सत्यता वाटली.

प्र 6 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- ( कोणतेही चार ) (4X1=4)

- 1 सैनिकांच्या शौर्यगाथेपुढे लोकांची शान तोडकी पडते .

- 2 उत्क्रांतीचा ललकार घुमावा असे कवी किशोर पाठक यांना वाटते.
- 3 तोफा धडाडताना सैनिकाचे पाऊल जिद्दीचे पडते .
- 4 कवीचे हात दारिद्राकडे गहाण पडले.
- 5 हरिणी पाडसासाठी चिंतीत आहे .

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 अंकीला
- 2 अश्रू
- 3 हिशोब
- 4 मुठीमध्ये
- 5 अवतार

प्र 6 (क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही चार)

(1X3=3)

संदर्भ : कविता :- दोन दिवस कवी:- नारायण सुर्वे  
स्पष्टीकरण- कारखान्यात झोतभट्टीत जसे लोखंड शेकते, तसे मी माझे आयुष्य शेकवून घेतले.  
ब-यावाईट प्रसंगाच्या आगीतून मी बाहेर निघालो. चार दिवसांचे थोडेसे आयुष्य जगताना दोन दिवस सुखाची वाट पाहण्यात गेले नि उरलेले दोन दिवस दुःखात गेले.

किंवा

संदर्भ: कविता औक्षण कवयित्री :- इंदिरा संत  
स्पष्टीकरण:- प्रत्यक्ष युद्ध होताना तुझ्या डोक्यावर लढाऊ विमाने घोंघवतात. त्यांतून गोळ्यांचा वर्षाव होतो. बॉम्ब फुटतात. धुवधार गोळीबारामुळे आणि धडाडणा-या तोफांमधून तुझ्या अवतीभोवती धुराचे लोट उसळतात तरीही निकराने शत्रूशी झुंज देण्यासाठी तुझे हिमतीचे पाऊल पुढेच पडते या रणधुमाळीत तू जिद्दीने लढतो.

प्र 7 (अ) स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- ( कोणतेही तीन )

(3X1=3)

- 1 अखिल भारतीय मराठी संमेलन 1938 साली मुंबईत भरले होते .
- 2 दिवाळी हा शब्द मूळ संस्कृत भाषेतून आला आहे.
- 3 व्युत्पत्ती कोशाचे अध्यक्ष स्वातंत्रवीर सावरकर होते.

प्र 7 (ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40ते 50 शब्दात लिहा :-

(1X2=2)

- 1 स्काय इज लिमिटेड ही परिस्थिती निर्माण होऊ शकते जेव्हा स्वतःचे काम स्वतःहा निर्माण करण्याची सकारात्मक प्रवृत्ती निर्माण झाल्यावर.
- 2 व्युत्पत्ती कोषाची कार्य :- 1 शब्दाचे मूळ रूप दाखविणे 2 अर्थातील बदल स्पष्ट करणे.
- 3 उच्चारतील बदल व फरक दाखवणे 4 बदलांचे कारण स्पष्ट करणे

विभाग- ड लेखन- गुण 15

लेखन

प्र 8 (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :-

(1X6=6)

- 1 विषयाची निवड - 1
- 2 स्वविचारांचे प्रकटीकरण करण्याची क्षमता - 1
- 3 घटनांचा तार्किक विचार - 1
- 4 भाषा प्रभावी व सोपी - 1
- 5 लेखन प्रसंगानुरूप व संवेदनशील - 1
- 6 निबंधाचा योग्य समारोप - 1

प्र 8 (ब) मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

(1X5=5)

- 1 कथेचे योग्य शीर्षक- 1
- 2 कथेतील संवाद मांडणी - 1
- 3 लेखनातील घटनाक्रम - 1
- 4 भाषेचा ओघ, पात्र - 1

5 समारोप, तात्पर्य	—	1	
प्र 8 (क) पत्र लेखन :-	( कोणतेही एक )		(1x4=4)
1 दिनांक व पत्ता	—	1	
2 विषय व संबोधन	—	1	
3 मुख्य मायना	—	1	
4 समारोप	—	1	
:..... समाप्त :.....			